

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 2. 1971, sp. zn. 1 Tzf 10/10

Číslo: 33/1971

Právní věta:

I. Obhajobu obviněného třeba vždy prověřit, i když ji obviněný uplatnil teprve v řízení před soudem a nikoliv v dřívějších stádiích řízení.

II. Trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák. je dokonán již neoprávněným vytvořením finančních fondů nebo rezerv ve větším rozsahu v úmyslu v tomto ustanovení uvedeném.

Za neoprávněné vytváření nebo používání finančních fondů nebo rezerv anebo za neoprávněné nakládání s hmotnými prostředky ve větším rozsahu ve smyslu § 127 odst. 1 tr. zák. je třeba považovat takové dispozice, jejichž objem vyjádřený v penězích převyšuje částku 5000 Kčs.

Nejsou-li splněny podmínky trestní odpovědnosti podle § 127 odst. 1 tr. zák. pouze proto, že není naplněn znak "ve větším rozsahu", vylučuje to trestní odpovědnost i podle ustanovení třetího oddílu druhé hlavy zvláštní části trestního zákona o trestných činech proti majetku v socialistickém vlastnictví, podle nichž by mohl být skutek posouzen, kdyby nebylo speciálního ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák.

III. Ustanovení § 127 odst. 1, 2 tr. zák. o trestných činech porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky jakožto trestné činy proti hospodářské kázi jsou ustanoveními speciálními vůči trestnému činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák.

IV. Odpovědným hospodářským pracovníkem je třeba rozumět každého pracovníka, který v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce odpovídá za splnění, byť i dílčích hospodářských úkolů socialistické organizace nebo její složky. Odpovědným hospodářským pracovníkem ve smyslu § 127 odst. 1, 2 tr. zák. je zejména i hospodářský pracovník, do jehož povinností náleží též nakládání se svěřenými finančními nebo hmotnými prostředky.

V. Ustanovení § 127 odst. 2 tr. zák. je vůči ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. ustanovením speciálním. Pokud odpovědný hospodářský pracovník neoprávněně vytváří nebo používá finanční fondy, popř. neoprávněně nakládá s hmotnými prostředky jediné proto, aby z těchto fondů nebo prostředků poskytoval neoprávněné nebo nepřiměřené výhody za práce vykonané ve prospěch socialistické organizace v úmyslu zajistit plnění úkolů této organizace, naplňuje pouze znaky trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky § 127 odst. 2 tr. zák., pokud by zejména vzhledem k nápadnému nepoměru těchto výhod k hodnotě vykonaných prací nešlo o čin přísněji trestný.

Jestliže však odpovědný hospodářský pracovník neoprávněně vytváří nebo používá finanční fondy, popř. neoprávněně nakládá s hmotnými prostředky, jednak aby zajistil socialistické organizaci nebo její složce neoprávněné výhody, jednak aby při splnění zákonných podmínek uvedených v § 127 odst. 2 tr. zák. z těchto fondů nebo prostředků poskytoval za práce vykonané ve prospěch socialistické organizace neoprávněné nebo nepřiměřené výhody, nelze vyloučit jednočinný souběh trestných činů podle § 127 odst. 1 a § 127 odst. 2 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 18.02.1971

Spisová značka: 1 Tzf 10/10

Číslo rozhodnutí: 33

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Odpovědný hospodářský pracovník, Porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky, Prověření obhajoby obviněného, Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví

Předpisy: 140/1961 Sb. § 127

140/1961 Sb. § 129

140/1961 Sb. § 132

140/1961 Sb. § 132 odst. 4

140/1961 Sb. § 136

60/1961 Sb. § 40 písm. c)

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Rozsudkem městského soudu v Praze ze dne 21. 7. 1970 sp. zn. 1 T 12/70 byl obviněný M. V. uznán vinným trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c), odst. 2 písm. b), odst. 4 tr. zák. proto, že od března 1966 do října 1969 v Praze na základě padělaných paragonů předkládaných k proplacení vylákal od svého zaměstnavatele Ústavu sér a očkovacích látek v Praze postupně částku 113 373,20 Kčs. Za tento trestný čin byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 8 roků se zařazením do druhé nápravně výchovné skupiny. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl uznán povinným nahradit poškozenému Ústavu sér a očkovacích látek v Praze částku 113 373,20 Kčs.

Odvolání obviněného M. V. proti tomuto rozsudku Nejvyšší soud ČSR usnesením ze dne 17. 9. 1970 sp. zn. 11 To 10/70 zamítl.

K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem ČSSR Nejvyšší soud ČSSR zrušil usnesení Nejvyššího soudu ČSR i rozsudek městského soudu v Praze a věc přikázal městskému prokurátorovi v Praze, aby ji znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Městský soud v Praze zjistil na základě doznání obviněného, revizní zprávy a posudku znalce z oboru písma tento skutkový stav:

Obviněný M. V. byl zaměstnán v Ústavu sér a očkovacích látek v Praze 10 ve funkci vedoucího dopravního oddělení. Kromě jiných služebních povinností opatřoval rovněž náhradní díly pro automobilový park ústavu. Od r. 1966 disponoval zálohou 1000 Kčs, z níž nakupoval náhradní díly za hotové a tento nákup potom dodatečně vyúčtoval. Podvodnými machinacemi získal v r. 1966 částku 2844 Kčs, v r. 1967 částku 9839,30 Kčs, v r. 1968 částku 46 779,10 Kčs a v r. 1969 částku 48

298,80 Kčs. Dále získal za celou dobu další částku 5612 Kčs. Celkem tedy získal částku 113 373,20 Kčs. Podvodné machinace prováděl tím způsobem, že na účetní doklady - paragony, které mu byly propláceny pokladnou ústavu, přisuzoval číslíce, aby zvýšil částku účtovanou za nákup náhradních dílů. Rozdíl, který takto vznikl, si ponechával.

Obviněný M. V. tuto trestnou činnost v přípravném řízení doznal a uvedl, že peníze si opatřoval proto, aby zvýšil své osobní příjmy. Teprve v hlavním líčení u městského soudu v Praze uváděl na svoji obhajobu, že část takto získaných peněžitých částek ve výši asi 20 000 Kčs použil k poskytování různých úplat osobám, od nichž potřeboval pro ústav buď nějaké služby, anebo urychleně a přednostně získat nějaký materiál.

Zjištěnou trestnou činnost posoudil městský soud v Praze jako trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c), odst. 2 písm. b), odst. 4 tr. zák. Podle názoru soudu v hlavním líčení přednesená obhajoba obviněného je pro posouzení věci nerozhodná, poněvadž ustanovení § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák. má na mysli nejen obohacení přímého pachatele, ale i obohacení jiných osob. Soud nepřisvědčil obhajobě, která navrhovala, aby jednání obviněného, pokud směřovalo k poskytování úplat jiným osobám, bylo posouzeno jako trestný čin porušování povinnosti v provozu socialistické organizace podle § 129 tr. zák. Soud zkoumal též, zda uvedené jednání obviněného by nemohlo být posouzeno jako trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 tr. zák. Dospěl však k závěru, že nejde ani o tento trestný čin, neboť při této činnosti prostředky, jež socialistická organizace vynakládá, zpravidla neopustí sféru socialistického vlastnictví. Kromě toho, jak vyplynulo z výpovědi obviněného, by zde byl nepoměr výhod k hodnotě vykonaných prací či služeb a šlo by tedy o trestný čin přísnější. Konečně soud zdůraznil, že činnost organizace, ve které obviněný pracoval, má zcela odlišný charakter, než obviněný zajišťoval ve své funkci, neboť v jeho činnosti šlo pouze o pomocné služby. Není tedy podle názoru soudu dána souvislost mezi poskytovanými úplatky a případným prospěchem organizace a nadto v jednání obviněného zcela převládal úmysl rozkrádat majetek v socialistickém vlastnictví.

Proti tomuto rozsudku podal obv. M. V. odvolání, v němž zejména vytkl, že názor městského soudu, že jeho trestná činnost neměla být ani zčásti posouzena jako trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 tr. zák. není správný. Jako vedoucí dopravního oddělení Ústavu sér a očkovacích látek v Praze byl odpovědným hospodářským pracovníkem, jemuž byly svěřeny finanční prostředky a s nimi hospodařil. Jeho trestná činnost měla být proto do výše 20 000 Kčs posouzena jako trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 tr. zák.

Usnesením Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 9. 1970 sp. zn. 11 To 10/70 bylo odvolání obviněného podle § 265 tr. ř. zamítnuto. Nejvyšší soud ČSR při veřejném zasedání konaném o odvolání doplnil dokazování novým výsledkem obviněného, přičemž obviněný uvedl, že do 1. 10. 1969 zastával vedle funkce vedoucího dopravního oddělení též funkci vedoucího hospodářské správy ústavu, s níž bylo spojeno zabezpečování odvozu odpadků, a to uhynulých pokusných zvířat a jiných věcí. Proto bylo někdy třeba zajistit více odvozů, než kolik jich byli popeláři povinni provést, obdržel od vedoucího oddělení PAM částku ve výši 1500-2000 Kčs, s níž měl poskytovat popelářům po 25 až 50 Kčs z peněz získaných paděláním paragonů. Z těchto peněz dal také úplatu 1000 Kčs zaměstnanci Mototechny v Praze na Harfě za to, že mu vyměnil nový, avšak vadný vůz Tatra 603, patřící ústavu, za jiný, nezávadný vůz téže značky. Kromě toho kupoval za takto získané peníze různé věci, jako tužky, diáře aj., které potom používal jako věcné dary pro prodavače součástek, jež nakupoval ve funkci vedoucího dopravního oddělení.

Nejvyšší soud této dodatečné obhajobě obviněného nepřiznal víry s odůvodněním, že obviněný mohl tuto obhajobu uplatnit již ve svých předcházejících výpovědích. Obviněný uvedl částku 20 000 Kčs,

kteřou měl použít ve prospěch ústavu, bez bližšího vysvětlení co do její výše, což podle názoru soudu vzbuzuje oprávněný dojem, že tak činí proto, aby vyzněl konečný závěr tak, že zbytek částky připadající na trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví nedosáhl částky 100 tisíc Kčs, kterou podle ustálené judikatury je nutno považovat za škodu velkého rozsahu ve smyslu § 132 odst. 4 tr. zák. Podle názoru Nejvyššího soudu ČSR neobstojí obhajoba obviněného ani z právního hlediska, poněvadž ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. předpokládá závažné porušení povinnosti odpovědného hospodářského pracovníka při hospodaření s finančními a hmotnými prostředky socialistické organizace, aby tím byly zajištěny takové organizaci (nebo její složce) neoprávněné výhody, zejména neoprávněným vytvářením nebo používáním finančních fondů nebo rezerv, popř. neoprávněným nakládáním s hmotnými prostředky. O takovou činnost u obviněného již z povahy jeho funkce nešlo a jít nemohlo. Podle názoru Nejvyššího soudu ČSR obviněný tím, že poskytoval úplaty za jím uváděné úkony ve prospěch ústavu, nenaplnil ani znaky trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 2 tr. zák., poněvadž zákon pracemi vykonanými ve prospěch socialistické organizace, za něž se poskytují neoprávněné nebo nepřiměřené výhody, rozumí práce, jež svou povahou a určením neodporují zákonu nebo dobrým mravům. Zákon ustanovením § 127 odst. 2 tr. zák. v žádném případě nekryje poskytování úplat, aby pracovník konal svou povinnost (např. aby nezatajoval při prodeji nedostatkové zboží, jež má na skladě, anebo aby byly plněny úkony, jimiž porušuje své povinnosti, jako v souzeném případě podle obhajoby obviněného popeláři, když odváželi věci nepatřící do popelnic a tím ztěžovali zpracování odpadků).

Proti tomuto usnesení Nejvyššího soudu ČSR podal generální prokurátor ČSSR ve prospěch obv. M. V. stížnost pro porušení zákona a navrhl, aby usnesení Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 9. 1970 sp. zn. 11 To 10/70 a rozsudek městského soudu v Praze ze dne 21. 7. 1970 sp. zn. 1 T 12/70 byly zrušeny a aby městskému prokurátorovi v Praze bylo přikázáno, aby věc znovu projednal a rozhodl.

V stížnosti pro porušení zákona bylo vytknuto, že obhajoba obviněného nebyla dosud vykonanými důkazy vyvrácena. Obviněný byl v přípravném řízení vyslechnut velmi stručně, přičemž mu nebyly kladeny doplňující otázky podle § 92 odst. 3 tr. ř. Dosud nebyl zjištěn způsob, jak obviněný s penězi naložil a obecné tvrzení obviněného, že peníze použil pro nadlepšení svého životního standardu neobstojí při srovnání s výší a gradací získaných peněžitých částek. V této souvislosti stížnost pro porušení zákona poukázala na skutečnost, že z dokladů připojených ke spisu plyne, že obviněný v době od 16. 9. 1969 do svého zadržení dne 30. 10. 1969 obdržel při předložení padělaných paragonů k proplacení nejméně částku 12 060 Kčs. Při zadržení byla však u něho nalezena pouze částka 272 Kčs, přičemž nebylo zjištěno, jak s penězi naložil. Stížnost pro porušení zákona vytkla, že Nejvyšší soud ČSR porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. již tím, že odmítl obhajobu obviněného jedine proto, že obvinění nečinil důkazní návrhy již v přípravném řízení.

Stížnost pro porušení zákona se dále zabývala právními úvahami Nejvyššího soudu ČSR, poukázala na to, že obviněný ve svých funkcích vedoucího dopravního oddělení a hospodářské správy Ústavu sér a očkovacích látek v Praze byl odpovědným hospodářským pracovníkem a vytvořil-li jednáním, které jinak mělo objektivní znaky trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák., finanční rezervu, kterou pak použil na různé úplaty, aby snáze zajistil účinnost Ústavu sér a očkovacích látek v Praze 10, tedy ve prospěch socialistické organizace, měl Nejvyšší soud ČSR tyto skutečnosti zhodnotit v tom směru, zda neodůvodňují závěr, že se obviněný dopustil trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák., neboť jako odpovědný hospodářský pracovník při hospodaření s finančními prostředky státní organizace v úmyslu zajistit této organizaci neoprávněné výhody porušil závažným způsobem svou povinnost tím, že ve větším rozsahu neoprávněně vytvořil a použil finanční fondy. Trestný čin porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 1 tr. zák. byl dokonán již tím, že černý fond byl vytvořen nebo použit a byly-li z

tohoto fondu též propláceny černé mzdy, nevylučuje to trestnost obviněného podle ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. v souběhu s trestným činem porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 2 tr. zák.

K právnímu názoru Nejvyššího soudu ČSR, že ustanovení § 127 odst. 2 tr. zák. nekryje poskytování neoprávněných nebo nepřiměřených výhod za práce, jež odporují zákonu nebo dobrým mravům, stížnost pro porušení zákona uvedla, že pro případ, že vykonanou prací bylo porušeno jiné ustanovení trestního zákona, lze pachatele postihnout i pro tento další skutek souběžně, např. v souzené věci pro trestný čin šíření nakažlivé choroby podle § 191 tr. zák., kdyby v souvislosti s nedovoleným ukládáním uhynulých zvířat do popelnic došlo k epidemii, aniž by tím byla dotčena trestnost pachatele podle ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák., resp. podle § 127 odst. 2 tr. zák. Možností souběžného postihu je zajištěn i postih nezákonnosti prací nebo škodlivých následků způsobených pracemi, za něž byly poskytnuty neoprávněné nebo nepřiměřené výhody. Konečně stížnost pro porušení zákona vytkla, že podmínka, aby práce, za něž byly poskytnuty neoprávněné nebo nepřiměřené výhody, neodporovaly dobrým mravům, je nejasná a se zřetelem na znění zákona irelevantní.

Nejvyšší soud ČSSR přezkoumal napadené rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, jakož i řízení, jež mu předcházelo v rozsahu uvedeném v § 267 odst. 1 tr. ř., a zjistil, že zákon byl porušen.

Podle § 2 odst. 5, 6 tr. ř. orgány činné v trestním řízení jsou povinny postupovat tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci a při svém rozhodování z něho vycházet. Důkazy hodnotí podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Těmito ustanoveními se soudy neřídily.

Obviněný M. V. byl vyslechnut v přípravném řízení i v řízení před soudy jen velmi stručně, přičemž nebyly postupem podle § 92 odst. 3 tr. ř. odstraněny rozpory, nejasnosti a neúplnosti v jeho výpovědích, ač to bylo důležité ke zjištění skutečného stavu věci, zejména z hledisek výše škody způsobené trestným činem a skutečností důležitých pro posouzení, znaky kterých trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona obviněný svou trestnou činností naplnil.

Při svém výslechu dne 30. 10. 1969 na OOVB v Praze 10 obviněný uvedl, že za celou dobu své trestné činnosti mohl získat 20 000-25 000 Kčs. Pokud jde o zakoupené autosoučástky, pak ve většině případů tyto součástky vůbec nepřišly na podnik, poněvadž je prostě zničil a vyhodil. Na tuto výpověď se obviněný odvolal i při svém dalším výslechu dne 31. 10. 1969 prokurátorem a znovu opakoval, že způsobil škodu ve výši asi 25 000 Kčs. Při dalším výslechu na OOVB v Praze 10 dne 22. 6. 1970 obviněný po předestření revizní zprávy uvedl, že revizní zprávu podrobně prostudoval a s jejími závěry souhlasí. Souhlasil rovněž se závěrem zprávy, že se celkem obohatil o částku 113 373,20 Kčs a prohlásil, že jen z neznalosti věci uváděl, že se obohatil o nižší peněžitě částky. Dále uvedl, že pokud jde o samotnou revizní zprávu, že s ní v prokazatelných faktech plně souhlasí. Jsou tam však některé dohady revizního pracovníka, s jejichž závěry nesouhlasí, ale to je vlastně bezpředmětné, poněvadž se to netýká samotné věci, tj. celkové částky, kterou rozkradl. Pokud jde o peníze takto získané, utratil je zejména za jídlo, lepší cigarety apod. V rozporu se svou původní výpovědí uvedl, že zakoupené autosoučástky se skutečně namontovaly do vozidel nebo se daly do skladu. Popřel údaje revizní zprávy o tom, že sbíral paragony v prodejnách Mototechny odhozené jinými zákazníky a že i tyto paragony po jejich zfalšování vyúčtoval ústavu. V závěru této své výpovědi uvedl, že svoji obhajobu uvede u soudu po poradě s obhájcem. V přípravném řízení a později ani v řízení před soudy uvedené rozpory ve výpovědích obviněného nebyly odstraněny. Obviněný nebyl dotázán, proč v dřívějších výpovědích uváděl, že zakoupené autosoučástky zničil a vyhodil. Nebyly mu předestřeny paragony, u nichž podle údajů revizní zprávy vzniklo podezření, že jde o paragony odhozené jinými zákazníky. Obviněný nebyl k jednotlivým údajům revizní zprávy vyslechnut, ač revizní zpráva zdůvodňovala, proč má za to, že obviněný vyúčtoval ústavu i paragony

za autosoučástky zakoupené jinými zákazníky. Pokud by se prokázalo, že obviněný úmyslně nepotřeboval a ty potom ničil, a že tak činil jedinečně proto, aby získal účetní doklady, jejichž falšováním získával potom ke škodě ústavu peněžité částky, naplnil by v jednočinném souběhu znaky trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) (popř. též podle dalších odst. cit. ustanovení tr. zák.) a trestného činu poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 136 odst. 1 písm. a), popř. též podle odst. 2 tohoto ustanovení tr. zák.

Obviněný nebyl vyslechnut o tom, která fakta revizní zprávy považuje za prokazatelná a s kterými údaji revizní zprávy a z jakých důvodů nesouhlasí. Vyšetřovatel se neměl spolehnout pouze na údaj obviněného, že závěry revizního pracovníka, s nimiž nesouhlasí, jsou pro posouzení věci bezpředmětné, poněvadž revizní zpráva vzhledem k povaze páchané trestné činnosti byla důležitým důkazem pro usvědčení obviněného a zjištění i odstranění případných nepřesností v údajích revizní zprávy bylo důležité z hlediska posouzení její věrohodnosti. Vzhledem k značným rozporům v původních výpovědích obviněného o výši způsobené majetkové škody měl být obviněný podrobněji vyslechnut o rozsahu své trestné činnosti spočívající ve falšování paragonů a o tom, v jakých časových obdobích falšované paragony pokladně Ústavu sér a očkovacích látek v Praze 10 vyúčtoval, v jaké výši získával peněžité částky při tomto vyúčtování a jak s těmito penězi v jednotlivých případech naložil, zejména v případech, kdy při vyúčtování paragonů byly mu proplaceny vyšší peněžité částky. Nebylo možno se spokojit ani se všeobecnou výpovědí obviněného že peníze utratil za jídlo a lepší cigarety, popř. ve společnosti, když revizní zpráva konstatuje, že obviněný z celkové částky 113 373,20 Kčs převážnou část ve výši přes 95 000 Kčs získal za necelé dva roky v letech 1968 a 1969, přičemž si podle vyslechnutých svědků i v tomto období vypůjčoval ještě menší peněžité částky.

Nebyly odstraněny ani rozpory v samé revizní zprávě, která sice na jedné straně konstatuje, že obviněný vyúčtoval též paragony odhozené jinými zákazníky, avšak při výpočtu výše peněžitých částek, o něž se obviněný obohacoval, k tomu nepřihlíží a vychází i ohledně těchto paragonů z rozdílů mezi prodejní cenou autosoučástek a mezi částkou, která měla být obviněným přepsána na paragon. Revizní zpráva nebyla ani doplněna o údaje, v jakých časových intervalech a v jaké výši byly obviněnému pokladnou ústavu paragony propláceny, ač to bylo z hlediska zjišťování okolností umožňujících stanovení povahy a výše škody a okolností, které vedly obviněného k trestné činnosti (§ 89 odst. 1 písm. e), f) tr. ř.), důležité, zejména, když znalecký posudek Kriminologického ústavu ministerstva vnitra ČSSR zjistil sice diagnostickým zkoumáním, na kterých paragonech byly připisovány další peněžité částky, současně však konstatoval, že písmoznaleckou expertízou nebylo možno pisatele (falšovatele) identifikovat.

Tyto nedostatky nebyly odstraněny ani v řízení před soudy, když i soudy se spokojily se stručným ujištěním obviněného, že obžaloba je správná. Obviněný byl vyslýchán pouze o své obhajobě v přípravném řízení neuplatněné, totiž, že z výše uvedené peněžité částky, kterou měl získat falšováním paragonů, použil asi 20 000 Kčs ve prospěch Ústavu sér a očkovacích látek v Praze. Přitom nebyla věnována pozornost ani výpovědi obviněného složené v hlavním líčení, kdy na dotaz obhájce uvedl, že vyčíslenou škodou byl a je i nyní překvapen. Již tato odpověď měla vést soud k tomu, aby obviněného vyslechl o tom, v jakých časových intervalech a jaké peněžité částky získával a popřípadě prověřil správnost výpovědi obviněného, pokud by to bylo nutné k zjištění skutečného stavu věci.

Stížnosti pro porušení zákona je třeba přisvědčit, že nebyla prověřena ani obhajoba obviněného týkající se použití peněžité částky ve výši asi 20 000 Kčs ve prospěch ústavu.

V rozporu s ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř. je postup Nejvyššího soudu ČSR, když podle odůvodnění svého rozhodnutí nepřiznal dodatečně obhajobě obviněného o použití finančních prostředků získaných falšováním paragonů ve prospěch ústavu víry jedinečně proto, že obviněný neuplatnil tuto

obhajobu již v předcházejících výpovědích. Obviněný měl právo uplatnit svoji obhajobu v každém stadiu řízení, a to tím spíše, že již ve své výpovědi v přípravném řízení dne 22. 6. 1969 si vyhradil, že svoji obhajobu uvede u soudu po poradě s obhájcem. Přitom Nejvyšší soud ČSR nepřihlédl ani k tomu, že obviněný v hlavním líčení u městského soudu v Praze odůvodnil, proč svoji obhajobu neuplatnil již v přípravném řízení.

V této souvislosti je třeba se zabývat i právními názory obou soudů, poněvadž i těmito názory bylo zdůvodňováno neprověření obhajoby obviněného.

Nelze přisvědčit soudům, pokud neprověření obhajoby obviněného o použití částky asi 20 000 Kčs ve prospěch ústavu, tj. v úmyslu zajistit ústavu nebo jeho složce neoprávněné výhody, resp. zajistit plnění úkolů ústavu, odůvodňovaly tím, že prostředky při činnosti uvedené v § 127 odst. 1 tr. zák. vynaložené zpravidla neopustí sféru socialistického vlastnictví, že o trestný čin podle § 127 odst. 1 tr. zák. nemohlo jít též proto, že obviněný ve své funkci zajišťoval pouze pomocné služby, a že již z povahy jeho funkce nemohlo jít o činnost uvedenou v § 127 odst. 1 tr. zák. a že o trestný čin podle § 127 odst. 2 tr. zák. nešlo, poněvadž byl nápadný nepoměr mezi poskytnutými výhodami a hodnotou vykonaných prací či služeb. Nelze též přisvědčit názoru městského soudu v Praze, že u obviněného převládal úmysl rozkrádat majetek v socialistickém vlastnictví nad úmyslem uvedeným v ustanoveních § 127 odst. 1, 2 tr. zák. o porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky.

Ustanovení § 127 odst. 1, 2 tr. zák. o trestných činech porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky jsou jakožto trestné činy proti hospodářské kázi ustanoveními speciálními vůči trestnému činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák.

Odpovědným hospodářským pracovníkem je třeba rozumět každého pracovníka, který v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce odpovídá za splnění, byť i dílčích hospodářských úkolů socialistické organizace nebo její složky. Se zřetelem na znaky trestných činů podle § 127 odst. 1, 2 tr. zák. je odpovědným hospodářským pracovníkem podle těchto ustanovení zejména i hospodářský pracovník, do jehož rámce povinností náleží též nakládání se svěřenými finančními nebo hmotnými prostředky.

Obviněný M. V. ve funkcích vedoucího dopravního oddělení a hospodářské správy Ústavu sér a očkovacích látek v Praze 10 byl odpovědným hospodářským pracovníkem, poněvadž byl podle náplně svých funkcí odpovědný za materiální zásobování v souvislosti s dopravním úsekem a správou budov a byly mu i svěřeny finanční prostředky, jimiž mohl hospodařit a které musel řádně vyúčtovávat.

Pokud Nejvyšší soud ČSR uvedl, že u obviněného nemohlo jít o činnost uvedenou v § 127 odst. 1 tr. zák. již se zřetelem na povahu jeho funkce, tento závěr v rozporu s ustanovením § 134 odst. 2 tr. ř. neodůvodnil a z nedostatečného odůvodnění není ani jasno, proč má za to, že obviněný se při plnění svých funkcí nemohl dopustit trestného činu podle § 127 odst. 1 tr. zák.

Bylo proto nutno prověřit obhajobu obviněného, že část peněz získaných falšováním paragonů a nesprávným účtováním svěřených mu peněžitých záloh použil ve prospěch Ústavu sér a očkovacích látek v Praze 10, a to jednak k zajištění přednostní dodávky nedostatkového zboží, jednak k odměňování prací vykonaných ve prospěch tohoto ústavu. Za neoprávněnou výhodu lze považovat i výhodu, spočívající v přednostní dodávce nedostatkového materiálu.

Pokud by bylo prokázáno, že obviněný jako odpovědný hospodářský pracovník neoprávněně vytvářel ve větším rozsahu finanční fondy nebo rezervy, z nichž poskytoval úplaty v souvislosti se zajišťováním nedostatkového materiálu pro Ústav sér a očkovacích látek v Praze 10, naplnil by znaky trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127

odst. 1 tr. zák. (popř. též podle odst. 3 cit. ust.). Tento trestný čin by byl dokonán již neoprávněným vytvořením finančních fondů nebo rezerv ve větším rozsahu v úmyslu tam uvedeném. Podle již ustálené judikatury za neoprávněné vytváření nebo používání finančních fondů nebo rezerv a za neoprávněné nakládání s hmotnými prostředky ve větším rozsahu, je třeba považovat takové dispozice, jejichž objem vyjádřený v penězích převyšuje částku 5000 Kčs. Porušování povinnosti odpovědného hospodářského pracovníka způsobem uvedeným v § 127 odst. 1 tr. zák. a v úmyslu tam uvedeném, pokud neoprávněná dispozice nebyla provedena ve větším rozsahu, nezakládá trestní odpovědnost podle § 127 odst. 1 tr. zák. Nejsou-li splněny podmínky trestní odpovědnosti podle § 127 odst. 1 tr. zák. pouze proto, že není naplněn znak „ve větším rozsahu“, vylučuje to trestní odpovědnost i podle ustanovení třetího oddílu druhé hlavy zvláštní části trestního zákona o trestných činech proti majetku v socialistickém vlastnictví, podle nichž by mohl být skutek posouzen, kdyby nebylo speciálního ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. V těchto případech mohlo by jít se zřetelem na dobu spáchaného skutku buď o provinění proti pracovní kázní podle § 21 písm. c) zák. č. 38/1961 Sb. (ev. § 40 písm. c) zák. č. 60/1961 Sb.), anebo pouze o porušení pracovní kázně podle předpisů zákoníku práce.

K odkazu městského soudu v Praze, že při činnosti uvedené v § 127 odst. 1 tr. zák. neoprávněně vynaložené prostředky zpravidla neopustí sféru socialistického vlastnictví, nutno uvést, že z ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. nelze tento právní závěr dovodit. Znaky tohoto trestného činu jsou naplněny tím, že odpovědný hospodářský pracovník při hospodaření s finančními nebo hmotnými prostředky socialistické organizace poruší závažným způsobem svou povinnost v úmyslu zajistit takové organizaci nebo její složce neoprávněné výhody, přičemž zákon nerozeznává, zda prostředky vynaložené k uvedenému cíli opustí sféru socialistického vlastnictví či nikoli. Jestliže neoprávněně použité finanční prostředky jsou vynaloženy způsobem, který sám o sobě naplňuje znaky jiného trestného činu, např. trestného činu podplácení podle § 161 tr. zák., naplní pachatel i tento trestný čin v souběhu s trestným činem podle § 127 odst. 1 tr. zák.

Pro posouzení obhajoby obviněného z hlediska ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. je též nerozhodné, že obviněný ve své funkci odpovědného hospodářského pracovníka zajišťoval pouze pomocné služby ústavu, poněvadž ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. počítá s tím, že neoprávněné výhody mohou být zajišťovány pouze pro určitou složku socialistické organizace, přičemž nerozeznává, jaký význam tato složka má v provozu nebo v činnosti organizace.

Pokud by z prostředků získaných falšováním paragonů byly propláceny za práce vykonané ve prospěch Ústavu sér a očkovacích látek v Praze 10 současně neoprávněné nebo nepřiměřené odměny v úmyslu zajistit plnění úkolů této organizace, nebyl by vyloučen též souběh s trestným činem porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 2 tr. zák.

Ustanovení § 127 odst. 2 tr. zák. je vůči ustanovení § 127 odst. 1 tr. zák. ustanovením speciálním. Pokud by odpovědný hospodářský pracovník neoprávněně vytvořil nebo použil finanční fondy, popř. neoprávněně vytvořil nebo použil finanční fondy, popř. neoprávněně nakládal s hmotnými prostředky jedině proto, aby z těchto prostředků poskytoval neoprávněné nebo nepřiměřené výhody za práce vykonané ve prospěch socialistické organizace v úmyslu zajistit plnění úkolů této organizace, naplnil by pouze znaky trestného činu porušování povinnosti při nakládání s finančními a hmotnými prostředky podle § 127 odst. 2 tr. zák., pokud by zejména vzhledem k nápadnému nepoměru těchto výhod k hodnotě vykonaných prací nešlo o čin přísněji trestný. V tomto směru není správný právní závěr stížnosti pro porušení zákona, který vychází z toho, že jednočinný souběh trestných činů podle § 127 odst. 1 tr. zák. a podle § 127 odst. 2 tr. zák. není vyloučen ani v těch případech, kdy tzv. černý fond byl vytvořen nebo použit jedině za účelem výplaty tzv. černých mezd z prostředků socialistické organizace.

Jestliže však odpovědný hospodářský pracovník neoprávněně vytvořil nebo použil finanční fondy, event. neoprávněně naložil s hmotnými prostředky, jednak aby zajistil socialistické organizaci nebo její složce neoprávněné výhody, jednak aby při splnění zákonných podmínek uvedených v § 127 odst. 2 tr. zák. z těchto prostředků poskytoval za práce vykonané ve prospěch socialistické organizace neoprávněné nebo nepřiměřené výhody, nelze vyloučit jednočinný souběh trestných činů podle § 127 odst. 1 a § 127 odst. 2 tr. zák.

V uvedených směrech jsou však v důsledku neprověření obhajoby obviněného skutková zjištění nedostatečná. Pokud jde o poskytování úplat v souvislosti s nákupem nedostatkového materiálu, obviněný sice odmítal uvést, komu byly úplaty poskytnuty, mohl však být aspoň vyslechnut o tom, o jaký nedostatkový materiál šlo a v jaké výši úplaty poskytl. Jeho obhajoba mohla být prověřena též v tom směru, zda ústavu tento nedostatkový materiál byl dodán, a zda ústav měl ekonomický zájem na dodání tohoto nedostatkového materiálu, tj. zda ho k svému provozu skutečně potřeboval. Pokud jde o částku 1000 Kčs, poskytnutou podle dosud neprověřené obhajoby obviněného pracovníku Mototechny v Praze, Na Harfě, za výměnu vadného vozu T 603 za jiný, nezávadný vůz, nebylo zjišťováno, zda Ústavu sér a očkovacích látek v Praze 10 byl tento vůz skutečně dodán a obviněný nebyl ani dotázán, o jaké vady šlo a proč nepostupoval při výměně vadného vozu legální cestou, zejména proč jako vedoucí dopravního oddělení ústavu neuplatnil včas odpovědnost za vady podle předpisů hospodářského zákoníku. Jedině po prověření těchto okolností mohla být spolehlivě posouzena otázka, zda i výměnu vadného vozu za nezávadný vůz lze považovat za neoprávněnou výhodu ústavu, nebo zda si obviněný pouze ulehčil svoji práci.

Pokud jde o peněžité odměny poskytované podle obhajoby obviněného popelářům, nebyla prověřena obhajoba obviněného, že byl povinen jako vedoucí hospodářské správy ústavu zajišťovat odvoz uhynulých zvířat a jiných odpadků, když se jinak konal odvoz jednou až dvakrát týdně a ústav byl nucen odvážet častěji, že za tím účelem obdržel od vedoucí oddělení práce a mzdy (PAM) částku 1500-2000 Kčs vykázanou jako mimořádná odměna, a že po vyčerpání této peněžité částky poskytoval další odměny popelářům z peněz získaných falšováním paragonů. O tom, že popelářům byly odměny poskytovány, vedl obviněný jako důkaz strážné ústavu, přičemž konkrétně jmenoval strážného J. R., který nebyl ve věci vyslechnut.

Pokud městský soud v Praze odmítl obhajobu obviněného, že část peněz získaných falšováním paragonů použil k odměňování prací vykonaných ve prospěch ústavu s odůvodněním, že šlo o trestný čin přísněji trestný vzhledem k nápadnému nepoměru poskytnutých výhod k hodnotě vykonaných prací, není toto zjištění podloženo vykonanými důkazy. V dosavadním řízení nebyl zjišťován ani rozsah vykonaných prací, ani rozsah poskytnutých odměn. Pro posuzování této části trestné činnosti obviněného podle ustanovení § 127 odst. 1, 2 tr. zák. je rovněž nerozhodné, že u obviněného převládal úmysl rozkrádat majetek v socialistickém vlastnictví, jak se nesprávně domníval městský soud v Praze, aniž tento svůj závěr blíže odůvodnil podle hledisek uvedených v § 125 tr. ř.

Při zjišťování neoprávněných výhod socialistické organizace nebo její složce a při poskytování neoprávněných nebo nepřiměřených výhod za práce vykonané ve prospěch socialistické organizace v úmyslu zajistit plnění jejich úkolů může a také často dochází k prolínání úmyslu v ustanoveních § 127 odst. 1 resp. odst. 2 tr. zák. uvedeného se zájmy osobními. V takových případech je třeba pachatele postihnout podle speciálních ustanovení § 127 odst. 1, resp. odst. 2 tr. zák. pouze v rozsahu, jak zajišťoval neoprávněné výhody socialistické organizaci, resp. poskytoval neoprávněné nebo nepřiměřené výhody za práce vykonané ve prospěch organizace. Další jeho činnost je třeba postihnout podle těch ustanovení zvláštní části trestního zákona, jejichž znaky naplnil, tedy v souzeném případě zejména podle ustanovení o trestném činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 tr. zák., popř. podle ustanovení o trestném činu poškozování majetku v socialistickém vlastnictví podle § 136 odst. 1 písm. a) tr. zák.

Když tedy Nejvyšší soud ČSR zamítl odvolání obviněného M. V. proti rozsudku městského soudu v Praze ze dne 21. 7. 1970 sp. zn. 1 T 12/70 a toto svoje rozhodnutí opřel o neúplná skutková zjištění napadnutého rozsudku a o vadné hodnocení již provedených důkazů, porušil zákon v ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

Nejvyšší soud ČSSR proto v řízení o podané stížnosti pro porušení zákona rozsudkem vyslovil, že napadeným usnesením Nejvyššího soudu ČSR ze dne 17. 9. 1970 sp. zn. 11 To 10/70 byl porušen zákon v nahoře citovaných ustanoveních a vadné rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR zrušil.

Z rozboru vytknutých nedostatků vyplývá, že již orgány činné v přípravném řízení se spokojily s nedostatečným výslechem obviněného, který nebyl vyslechnut o rozporech ve své vlastní výpovědi. Nebyly odstraněny ani vnitřní rozpory revizní zprávy a revizní zpráva nebyla doplněna, ač vycházela pouze ze zajištěných účetních dokladů - paragonů, na nichž bylo zjištěno přepisování peněžních částek na paragonech uvedených. Tyto účetní doklady nebyly porovnány s pokladničními doklady o peněžitých částkách obviněnému skutečně proplacených. V řízení před městským soudem v Praze nebyly tyto nedostatky odstraněny a nebyla v důsledku vadných právních závěrů městského soudu v Praze prověřena ani další obhajoba obviněného týkající se výše peněžité částky použité výhradně ve prospěch ústavu. Odstranění těchto procesních nedostatků bude vyžadovat obsáhlejší došetření věci, které lze snadněji provést v přípravném řízení než v řízení před soudy. Nelze ani vyloučit, že po došetření věci bude možno obviněného M. V. stíhat pro trestné činy, o nichž není příslušným rozhodovat v prvním stupni městský soud v Praze.

Nejvyšší soud Československé socialistické republiky proto zrušil též vadný rozsudek městského soudu v Praze, jako i další rozhodnutí, jež na zrušená rozhodnutí obsahově navazovala, a ve smyslu návrhu stížnosti pro porušení zákona přikázal městskému prokurátorovi v Praze, aby věc znovu projednal a rozhodl.